

ACC. N:R

M1 1550:

Från lista 71.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Upptecknat efter berättelse av Kjersti Nilsson ("Ralloppa-Kersti")

Bekantskap mellan ungdomar inleddes i många fall vid de nöjestillställningar som förekommo i socknen, företrädesvis vid s.k. gillen, vilka ungdomen turades om att anordna ("göra gille"). I regel ansågs dessa sammankomster inte omoraliska, utom av strängt puritanska personer.

Yttre egenskaper hos kvinnan: Stark, frisk, välväxt. Hos mannen detsamma. Lytta sågos med oblida ögon. Inre egenskaper: Arbetsamhet, sparsamhet, händighet.

De ekonomiska omständigheterna spelade stor roll. "Lika barn leka bäst", sade ett gammalt stäv. Då fick mestadels allt annat träda tillbaka. Huvudsaken var att man gjorde ett gott parti ekonomiskt.

Egna byn eller socknen var företrädesvis det område, där hustru söktes. Man levde i trängre cirklar, samfärdseln var dålig och sockenborna hänvisade till varandra i mycket högre grad än nu.

Många familjer voro besläktade. Orsaker: äldre stäktförhållanden, förmögenhetsförhållanden eller egendomar som skulle bevaras inom slakten, familjetraditioner, som skulle bibehållas.

ACC. N:R

M. 11550:2.

2

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I de flesta fall var föräldrarnas samtycke nödvändigt och avgörande. Ogillande kunde ha flere orsaker, förmögenhet, familjetvister, klassskillnad. Tvångsäktenskap voro ingen sällsynt företeelse. En vanlig orsak var att det ansågs lämpligt och ekonomiskt fördelaktigt att tvenne gårdar slogs ihop eller att man blev befryndad med en burgen och ansedd släkt.

En pojke och en flicka kunde vara helt obekanta före frieriet. Detta sköttes av förmedlare, s.k. böneman, som i regel ensam besökte flickans hem, varvid han hos hennes föräldrar framhöll den unge mannens egenskaper och dygder, förmögenhetsförhållanden, föräldrarnas anseende m.m. Bönemannens ersättning, som erlades av den som sänt honom, varierade efter överenskommelse, men en vedertagen norm var ett par röda "hosor" och ett par kängor. Blev bönemannens resultat positivt, kom han igen med den unge mannen eller kom denne själv och åberopade bönemannens besök och framställde sin anhållan om dotterns hand. Blev svaret ja, inkallades flickan, som klätt sig fin och stått inom hörhåll, varvid fadern delgav henne, vad saken gällde. Överenskommelsen besglades med handslag såväl emellan kontrahenterna, som mellan måg och

svärföräldrar. Som "fästmögåva" lämnade den förmögne gärna en guldbrosch

Eljest var silverbrosch, silkeduk eller psalmbok med sammetsklädda
pärmor och ornament av förgylld messing vanliga fästmögåvor.

I negativa fall var det flickans fader som avböjde frieriet med moti-
vering i mer eller mindre väl valda ordalag.

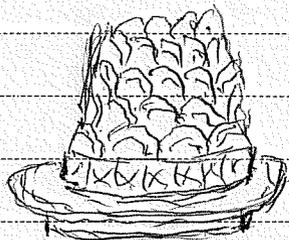
Överenskommelse om hemgiften avhandlades i regel med nönemannen eller
vid sammanträffande med ~~flickans~~ friarens föräldrar.

Förberedelser för bröllopet voro mångahande. Det skulle framför allt
vävas en hel del till såväl säng- som gångkläder, duktyg m.m. Förstån-
diga föräldrar hade åratals förväg förberett detta och av vinterns
vävnader lagt undan till barnen i grannt bemålade kistor. - Vidare
skulle bryggas, bakas och slaktas, fejas och pyntas, silver och kop-
par poleras skinande blankt. Fästmöns flickvänner samlades då och
då för att sy på utstyrseln under skämt och glam.

Fästmannen eller bönemannen åkte omkring och bjöd till bröllopet,
helst skriftligen. Bjudningskortet var en helt vanlig brevlapp, hand-
skriven av en någorlunda skrivkunnig person, hopviken men inte för-
sedd med kuvert. Brudens och brudgummens närmaste släkt, vissa gran-

nar, som hörde till den vanliga umgängeskretsen ("gilleslaved"), präst och klockare, kyrkovårdar och nämndeman. Fanns "ståndspersoner" inom socknen, och bröllopet hölls i ett burget hem, voro givetvis sådana välsedda gäster.

Såväl svensäxa som möhippa förekommo, men voro inte obligatoriska. Förning skulle medtagas till bröllopsgården. Den bestod framför allt av olika sorters bakverk: spettekakor, mandelmusslor, mandelspån och sockerkakor. Särskilt värdesatt var en sorts kaka av mandelmassa, nästan i form av en ^{mandel}spettekaka. Se vidstående provisoriska teckning.

Bönemannen skulle taga emot gästerna på gården och ledsaga dem in, se till att serveringen skedde perfekt och i rätt ordning, samt sköta serveringen av spritvarorna. Han kallades

vid sådana tillfällen för "traktör".

Dans förekom så gott som alltid. Bruden dansade först med brudgummen, sedan med vem helst utan bestämd ordning. Var prästen dansant, skulle bruden dansa åtminstone en dans med honom.

ACC. N:R M. 11550:5.

57

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Sedan brudparet kommit till sitt nya hem, skulle de ha ett gille för släkt och vänner, s.k. välkomma.

Efterkalas förekom i regel i bröllopsgården, då grannar, som ej varit med på bröllopet, samt torpare och husmän inbjödos. Därvid mat och dryck i riklig mängd, men ingen dans.

Som böneman i Önnestad med omnejd fungerade i slutet på förra århundradet den s.k. Ralloppa-Johannessen. I hans praktik förekom ett säregt fall, då uppdraget lämnades honom av den kvinnliga partens föräldrar. En relativt förmögen lantbrukare i Isgranna-torp hade ett enda barn, en dotter som ej hade utseendet för sig och syntes vara svarplacerad. Det gällde därför att få en duktig och arbetsam karl, som kunde ta hand om dottern och gården.

Bönemannen gjorde först ett försök med en yngling, kallad "Mjölka-Nelsen", en duktig arbetare, men blyg och tafatt och utan nämnvärd manlig skönhet. Bönemannen fick honom med sig till gården, men flickan vägrade i vändningen med sina föräldrars goda minne. och bönemannen fick i uppdrag att skaffa annan kandidat. Den gången

ACC. N:R M. 11550:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

lyckades det bättre. Det gällde då en lantbrukareson utan förmögenhet.
Att denne reflekterade berodde på, att han försökt sig som byggmästare
utan större kompetens i facket samt uppfört en större loglänga, vilket
åsamkat honom en förlust på 600 kronor, ett efter tidens förhållanden
stort belopp. Den saken fingo svärföräldrarna ej veta förrän efter
brölloppet, och svärfadern klagade: "Vi finge Holm, men vi finge hans
skuld mä på köpet". - Bönemannen hade ej heller skäl att rosa marknaden.
"Di röe hosorna o kängorna feck ja inte se rögen å!"